

Statligt ägande hindrar tillväxt

När Världsbanken förra året fick en ny chef, James Wolfensohn, var det många som tog det som intäkt för att en nya era inletts. Med Wolfensohn, som är framgångsrik investmentbankir med egen firma, förväntades Världsbanken bli mer effektiv och mindre lik det ineffektiva FN, dess politiska systerorganisation.

Men Wolfensohn är inte, bara, den hög som många längtade efter. Han har också andra strängar på sin lyra. Wolfensohn är en erkänt skicklig violinist och har dessutom i årtionden arbetat aktivt med kulturutbyte mellan olika länder.

Dessutom är han president Clintons personlige vän, och som sådan är han politiskt mera korrekt än de flesta bankirer. Det faktum att han inte är amerikan, han är australiensare från början, har också gjort många av bankens mottagarländer mindre fientligt inställda.

Sedan Wolfensohn tillträdde i juni 1995 har det hänt en hel del.

Miljöfrågorna har fått större uppmärksamhet. Samspelet med mottagarländerna prioriteras framför ensidiga krav.

Öppenheten och tillgängligheten har också ökat. Den som söker information och dokument från FN vet hur frustrerande det är att söka i oändliga databaser som inte uppdaterats på ett halvår. Världsbanken däremot har en avancerad hemsida på Internet med lättstrukturerad och lättåtkomlig information, inklusive öppna diskussionsgrupper om olika delar av bankens verksamheter.

Ultimat handbok

En av Världsbankens mera uppmärksammade publikationer sedan Wolfensohn tillträdde är en stor rapport under namnet *Bureaucrats in Business - The Economics and Politics of Government Ownership*. Rapporten kan beskrivas som den ultimata handboken om statligt ägande och privatiseringsförsök.

Det är inte förutan skäl som nobelpristagaren Douglass North

höjer boken till skyarna. North skriver i en recension att boken är "absolut förstklassig" och lägger till att "jag har aldrig tidigare sett någon som analyserat de politiska frågor som uppstår [vid statligt ägande och privatiseringar] på ett så tydligt och koncist sätt."

Och nog är det så. På drygt 300 sidor tar Världsbanken med läsaren på en resa i det statliga ägandets fysiologi och på en utflykt i privatiseringar. Rapporten bygger på information ur bankens omfattande databaser och på tolv ingående landstudier.

Resultatet av det statliga ägandet är mycket allvarligt, särskilt bland världens fattigaste länder. Världsbankens chefekonom, Michael Bruno, konstaterar: "Dessa företag förhindrar tillväxt och begränsar avregleringar och minskar därmed indirekt chanserna att minska fattigdomen."

Sådana slutsatser underbyggs i det omfattande faktamaterialet som redovisas. Ta till exempel Tanzania. Det statliga stödet till statsägda företag där motsvarar 72 procent av kostnaderna för utbildning och 150 procent av

Bureaucrats in Business - The Economics and Politics of Government Ownership, A World Research Report, 1995.

utgifterna för hälsovården i landet.

Och det är inte alls det värsta exemplet i rapporten. Det står Indien för, där man spenderar sex gånger så mycket på att subventionera statsföretag som man lägger på den grundläggande hälsovården. Och till vilken nytta? Indiska statsjärnvägen lär t ex vara världens största arbetsgivare, men inte innebär det att tågen går snabbare, är säkrare eller mera bekväma bara för att skattebetalarna, eller snarare de utländska långivarna och bidragsgivarna, står för notan när samtidigt hundratusentals indier dör av utebliven hälsovård.

Konstant statligt ägande

Boken går också igenom de olika kostnaderna som uppstått i och med att länderna haft stort statligt ägande. Miljöförstöring är ett sådant exempel. Budgetunderskott och därmed högre räntor är ett annat. Och biståndet från i-världen har ofta hamnat i statsföretagen, istället för hos de svältande och lidande.

Rapporten vet att berätta att andelen statligt ägande, totalt sett, i världen inte minskat sedan 70-talet utan istället legat konstant runt 11 procent av BNP. Men statligt ägande är betydligt mera vanligt förekommande i u-länder än i i-länder. I u-länderna uppgår andelen statsföretag till 14 procent. Motsvarande siffra i den rikare delen av världen är 7 procent.

Dessutom lägger statsföretagen vantarna på en oproportionerligt stor del av krediterna i landet. I Bangla-

desh t ex tar de statliga bolagen hand om 20 procent av den tillgängliga kreditvolymen trots att deras produktion bara utgör 3 procent. Vad det gör på kreditillgången, och därmed för tillväxten, för de privata företagen kan man lätt räkna ut.

Men att bryta denna utveckling och börja privatisera är inte lätt. Världsbanken drar slutsatsen att det finns tre viktiga kriterier för lyckade privatiseringsprocesser; de skall vara politiskt önskvärda, politiskt möjliga och dessutom trovärdiga.

De politiska hindren är nog svårast att ta sig över. Initialt leder privatiseringarna till ökad arbetslöshet, samtidigt som starka järntrianglar av inflytande rubbas eller bryts. Och det strider direkt mot politikerns första överlevnadsinstinkt – kampen för att bli omvald. Men det finns trots allt hopp.

Världsbanksrapporten tar upp tolv exempel på privatiseringsprogram, som graderas i tre kategorier. Chile, Korea och Mexico ingår i den lyckade gruppen, där privatiseringarna gått relativt smärtfritt och där resultatet har betytt större tillväxt, bättre miljö och högre sparkvot, dvs bättre beredskap att möta morgondagen utan att behöva lita på kreditörernas nåd.

Egypten, Ghana och Filipinerna ingår i gruppen med blandade resultat. Sämst har det gått i Indien, Senegal och Turkiet. (Tillkommer Kina och Tjeckien i en särskild grupp för "omställningsekonomier".)

Världsbankens rapport är en

trovärdig och ingående analys av problemet med statligt ägande och uppgifterna man ställs inför vid privatiseringar. Och för den som vill veta mer kan man inte bara köpa boken. De data som analysen baseras på finns i diskettform (\$ 14.95) för den som vill göra egna analyser. Och om man inte nöjer sig med detta, kan man köpa videon för \$ 14.95. Den som vill komma billigare undan får besöka bankens hemsida på internet – www.worldbank.org – den är gratis och dessutom riktigt bra.

MARIKA EHRENKRONA:

Gärna medalj!

De honorerar varandra när de sista slantarna är slut.

Pensionen har de redan tagit för sig av.

Nu stundar medaljutdelning.

Institutionerna utmärker sig själva: det här gjorde vi välan bra!

Fredrika B ger till Johan E – 'du är så klok, på något sätt' – och gullig!

Förut hade både Agneta S och Ingvar C fått sina medaljer så detta var inte mer än rätt, kan man tänka.

Den vackra tidningen ger intelligenspriset till Margot W och gör det synbart för var och en att somliga medaljer säger mer om sin upphovsman än om själva medaljören.